

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 05-06-2020 r.

Adam Bodnar

XI.505.10.2020.MA

Pani
Małgorzata Jarosińska-Jedynak
Minister ds. Funduszy i Polityki
Regionalnej
Ministerstwo Funduszy i Polityki
Regionalnej
ul. Wspólna 2/4
00-926 Warszawa

Szanowna Pani Minister!

Jako Rzecznik Praw Obywatelskich, pełniąc także – na podstawie art. 18 ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. z 2016 r., poz. 1219) – funkcję niezależnego organu do spraw równego traktowania, z wielką uwagą badam czy wszyscy obywatele, w tym przedstawiciele grup mniejszościowych, mogą korzystać w Polsce z pełni swych praw podstawowych, w poczuciu bezpieczeństwa i poszanowania godności. Jako zadanie priorytetowe traktuję więc przeciwdziałanie dyskryminacji z jakiegokolwiek przyczyny, w tym ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową. Zobowiązuje mnie do tego zarówno Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej jak i prawo Unii Europejskiej, które zgodnie z art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz.U. z 2004 r. nr 90 poz. 864/30, dalej jako „TUE”) opiera się na wartościach poszanowania godności osoby ludzkiej, wolności, demokracji, równości, państwa prawnego, jak również poszanowania praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości. **Prawo do równego traktowania i niedyskryminacji stanowi zatem fundamentalną dla prawa UE zasadę**, wynikającą z Traktatów i Karty Praw Podstawowych UE, oraz znajdującą odzwierciedlenie w przepisach prawa wtórnego.

Niniejszym wystąpieniem pragnę zwrócić się do Pani Minister w sprawie **zgodności wydatkowania funduszy Unii Europejskiej ze wskazaną horyzontalną zasadą niedyskryminacji**. Z niepokojem przyjąłem bowiem wiadomość o piśmie skierowanym do wybranych Marszałków Województw oraz do wiadomości Pani Minister przez Pana Joosta Korte, Dyrektora Generalnego dyrekcji ds. zatrudnienia, spraw społecznych i włączenia społecznego oraz Pana Marca Lemaîtra, Dyrektora Generalnego dyrekcji ds. polityki regionalnej i miejskiej Komisji Europejskiej, dotyczącym odpowiedzialności instytucji zarządzających i beneficjentów środków finansowych unijnej polityki spójności za przestrzeganie zasady niedyskryminacji ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową¹. Z dostępnych mi informacji wynika, że Dyrektorzy Generalni Komisji Europejskiej zwrócili się wskazanym pismem o **wyjaśnienia czy fundusze UE są i będą wydatkowane zgodnie z powyższą zasadą** w gminach, powiatach i województwach, które przyjęły uchwały o „przeciwdziałaniu ideologii LGBT”. Zwrócili także uwagę, że takie działanie organów władzy publicznej jest sprzeczne z wartościami określonymi w art. 2 TUE oraz może naruszać zakaz dyskryminacji i molestowania ze względu na orientację seksualną w zatrudnieniu, zawarty w dyrektywie Rady 2000/78/WE². Wyrazili więc obawę co do **ryzyka nierównego traktowania osób LGBTI** (lesbijek, gejów, osób biseksualnych, transpłciowych i interpłciowych) przez beneficjentów funduszy unijnej polityki spójności, co może świadczyć o **wydatkowaniu tych środków w sposób niezgodny z prawem unijnym**.

W kontekście powyższego pragnę podkreślić jakie znaczenie ma integracja europejska oraz wsparcie finansowe unijnej polityki spójności dla Polski i jej obywateli. Poprzez wielomiliardowe inwestycje, Unia przyczyniła się do skoku cywilizacyjnego naszego kraju. **Polska pozostaje największym beneficjentem kolejnych budżetów unijnych** - od początku członkostwa, w transferach unijnych środków finansowych nasz kraj uzyskał znacznie ponad 100 mld euro. Nasze uczestnictwo w Unii podniosło wiarygodność Polski w oczach inwestorów, znacząco wpłynęło na wzrost gospodarczy, nieporównanie zwiększyło możliwości Polaków, podniosło standard życia mieszkańców naszego kraju. Jest to odczuwalne i widoczne zwłaszcza na szczeblu lokalnym – jednostki samorządu terytorialnego w szerokim zakresie korzystają bowiem ze środków finansowych UE, realizując dzięki nim **inwestycje i projekty przynoszące bezpośrednie korzyści mieszkańcom**. Przykładowo, w latach 2014-2020 na projekty z zakresu edukacji i

¹ Nr ref. Ares (2020) 2747043-27/05/2020.

² Dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27.11.2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy, Dz.U. L 303/16 z 2.12.2000.

aktywizacji społecznej polskie samorządy otrzymały z Europejskiego Funduszu Społecznego łącznie ponad 2 mld zł³.

Z troską i niepokojem przyjmuję więc kolejne informacje o **ryzyku utraty zaufania** instytucji Unii Europejskiej oraz innych państw członkowskich wobec polskich gmin, powiatów i województw, w związku z pojawiającymi się wątpliwościami czy zasada niedyskryminacji ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową jest w nich przestrzegana. Parlament Europejski w rezolucji z 18 grudnia 2019 r. w *sprawie dyskryminacji osób LGBTI i nawoływania do nienawiści do nich w sferze publicznej, w tym stref wolnych od LGBTI*⁴ wprost potępił przyjmowanie przez polskie samorządy uchwał o „przeciwdziałaniu ideologii LGBT”, wskazując na ich dyskryminujący charakter. **Parlament wezwał więc Komisję Europejską do monitorowania wykorzystania wszystkich unijnych źródeł finansowania**, które nie mogą być w żadnym wypadku wykorzystywane do celów dyskryminacyjnych, a także do podjęcia konkretnych środków w celu wyeliminowania wyraźnych i bezpośrednich naruszeń przepisów antydyskryminacyjnych, dokonanych przez samorządy lokalne przyjmujące przepisy wymierzone w prawa osób LGBTI. Wskazane wyżej pismo Dyrektorów Generalnych Komisji można więc uznać za krok w stronę realizacji tych sformułowanych przez Parlament zaleceń. Jednocześnie warto zwrócić uwagę, że konsekwencje przyjmowania przez wybrane samorządy uchwał o „przeciwdziałaniu ideologii LGBT” znalazły wymiar także w rozwiązywaniu współpracy przez ich partnerskie miasta i regiony z Francji oraz Niemiec, które wyraziły w ten sposób swój sprzeciw wobec dyskryminujących działań polskich władz lokalnych⁵.

Wszystkie te zdarzenia niewątpliwie wpływają na pozycję i postrzeganie Polski na arenie Unii Europejskiej, a ich **skutki są i będą odczuwalne także w wymiarze codziennego życia Polek i Polaków**. Należy jednak wyraźnie podkreślić, że ich inicjatorami kierują słuszne i godne poparcia **intencje ochrony fundamentalnej dla całej Unii – w tym Polski - zasady równego traktowania**, która została zagrożona przez uchwały organów samorządowych dyskryminujące ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową. Jako Rzecznik Praw Obywatelskich również stoję na stanowisku, że takie działania organów władzy publicznej są sprzeczne z prawem polskim i europejskim –

³ Dane na podst. „Lista projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020”, dostęp elektroniczny: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/projekty/lista-projektow/lista-projektow-realizowanych-z-funduszy-europejskich-w-polsce-w-latach-2014-2020/>

⁴ Nr druku P9_TA-PROV(2019)0101.

⁵ 4 lutego 2020 francuska gmina Saint-Jean-de-Braye zerwała partnerstwo z gminą Tuchów; 20 lutego 2020 r. francuska gmina Nogent-sur-Oise zawiesiła partnerstwo z gminą Kraśnik; 28 lutego o zawieszeniu współpracy z Puławami poinformował mer Douai; 5 marca 2020 rada powiatowa Fermoy ogłosiła intencję zerwania współpracy z Nową Dębą; 17 maja 2020 burmistrz Schwerte poinformował o zawieszeniu partnerstwa z miastem Nowy Sącz. Zob. im. artykuł prasowy dostępny w wersji elektronicznej: <https://oko.press/strefy-wolne-od-lgbt-krasnik-traci-wspolprace-i-zaluje-pulawy-to-my-jestesmy-dyskryminowani/?fbclid=IwAR2uKuhXYRzAVIF7SFYAWNLIDfhSBIRSXzMjKqXrFQEvN6-s0o861Gjw8g>

z tego względu **skierowałem do sądów administracyjnych skargi na wybrane uchwały** o „przeciwdziałaniu ideologii LGBT”, które oczekują obecnie na rozpoznanie⁶. Jednym ze sformułowanych w skargach zarzutów jest właśnie dyskryminujący charakter uchwał, poprzez wykluczenie osób nieheteronormatywnych i transpłciowych z danej wspólnoty samorządowej. W mojej ocenie nie ma znaczenia, że uchwały posługują się pojęciem „ideologia LGBT”, a nie samoistnym skrótem LGBT. Orientacja seksualna i tożsamość płciowa nie stanowią bowiem ideologii - są elementem tożsamości i pozostają nierozzerwalnie związane z każdą jednostką. Z tego względu odmienne traktowanie w oparciu o te cechy stanowi przejaw bezprawnej dyskryminacji. Akty organów władzy publicznej dyskryminujące osoby LGBT w swej treści mogą być odczytywane jako legitymizacja poglądów o naturze dyskryminacyjnej - to z kolei może prowadzić do dyskryminacji w praktyce stosowania prawa przez organy wykonawcze i inne jednostki podległe samorządowi. Obawy jakie będą skutki przedmiotowych uchwał dla osób LGBT mieszkających w danym samorządzie, znalazły już odzwierciedlenie w skargach kierowanych do Rzecznika przez obywatelki i obywateli.

Należy więc podkreślić, że **dla dobra i ochrony praw** nie tylko osób nieheteronormatywnych i transpłciowych, ale **wszystkich mieszkańców** samorządów, które przyjęły dyskryminujące uchwały, ich organy stanowiące powinny **podjąć działania mające na celu uchylenie tych aktów**. Ich dalsze obowiązywanie zagraża bowiem zarówno nierównym traktowaniem na gruncie stosowania prawa, jak i stwarza ryzyko utraty lub ograniczenia wsparcia finansowego ze środków Unii Europejskiej. Tak sformułowane postulaty przekazałem jako Rzecznik Praw Obywatelskich do wszystkich rad gmin, powiatów i sejmików wojewódzkich, które przyjęły uchwały o „przeciwdziałaniu ideologii LGBT”. Niezależnie jednak od indywidualnych decyzji ww. organów o podjęciu stosownych działań, za konieczne uważam **zaangażowanie również Pani Minister** – jako organu odpowiedzialnego za zarządzanie wdrażaniem Funduszy Europejskich w Polsce - w dążenie do **zagwarantowania ich wydatkowania w sposób zgodny z horyzontalną zasadą niedyskryminacji**. To instytucje zarządzające muszą bowiem zapewnić wolny od dyskryminacji dostęp do działań i projektów finansowanych w ramach unijnej polityki spójności, co podkreśliła również Komisja Europejska, we wskazanym wyżej piśmie Dyrektorów Generalnych, wzywając jednocześnie do wzmocnienia działań promujących równe traktowanie ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową w projektach finansowanych przez UE.

Mając na uwadze powyższe, działając w oparciu o art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627 t.j.) zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie.

⁶ Informacje o działaniach RPO w tym zakresie oraz wersje elektroniczne skarg administracyjnych dostępne na stronie internetowej: <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rpo-uchwały-anty-lgbt-sprzeczne-takze-z-prawem-europejskim>

Będę wdzięczny zwłaszcza za wskazanie w jaki sposób ustosunkowuje się Pani Minister do ww. zaleceń Komisji Europejskiej oraz jakie działania kierowany przez Panią Minister resort podjął lub planuje podjąć w celu weryfikacji, czy środki finansowe unijnej polityki spójności są wydatkowane w sposób zgodny z zasadą niedyskryminacji ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową, w tym przez jednostki samorządu terytorialnego, które przyjęły uchwały o „przeciwdziałaniu ideologii LGBT”.

Łączę wyrazy szacunku

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/